НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ НИШ

ТЕАТАР

THEATRE AT THE CROSSROADS

на раскршћу

ОСНИВАЧ

ГРАД НИШ

№3

четвртак

8. октобар • 2026. година

5 – 11. 10. 2026.

ХРОНИКА ФЕСТИВАЛА

ФЕСТИВАЛ ДРАМЕ И ПОЗОРИШТА БАЛКАНСКОГ КУЛТУРНОГ ПРОСТОРА | FESTIVAL OF THEATER OF THE BALKAN CULTURAL SPACE

СИНОЋ НА ФЕСТИВАЛУ – Стела Мишковић • *СЛУЧАЈ ВИРЏИНА*

Краљевско позориште „Зетски дом“, Цетиње и Центар за културу Тиват (Црна Гора)

ВЕЧЕРАС НА ФЕСТИВАЛУ – Љубомир Симовић • *ПУТУЈУЋЕ КАЗАЛИШТЕ ШОПАЛОВИЋ*

Сатиричко казалиште Керемпух (Загреб, Хрватска)

Питање идентитета и обичајног права

На другој такмичарској вечери 7. Театара на раскршћу одржан је округли сто након представе Случај вирџина Стеле Мишковић, у режији Доре Ружњак Подолски, а у копродукцији Краљевског позоришта „Зетски дом“ са Цетиња и Центра за културу Тиват.

Случај вирџина је, чини се, на нашем културном простору најпознатији захваљујући филму Срђана Карановића *Вирџина,* помоћу ког су многи од нас тек тада открили да тај феномен постоји. Ова представа залази мало дубље, јер потиче из средине у којој и постоји тај проблем. Главно питање у синоћњој представи *Моје позориште* је било: „Ко сам ја?“, што може да буде повезница са представом *Случај вирџина* – питање идентитета, започела је разговор Оливера Милошевић, модераторка округлог стола критике.

Жељка Турчиновић, позоришна критичарка, надовезала се рекавши да је пожелела да говори о овој представи за округлим столом зато што је тако страшно да овај феномен постоји. Начин игре глумаца је јако борбен, вехементан, као да се у тој причи о вирџини заправо глумице, као младе жене, својом игром и глумом боре против тога. Што се тиче саме представе, односно драме, важно је што је тај феномен вирџине, жене жртве, којој је украден идентитет, стављен на позорницу, односно у театар. На нашим генерацијама је да се свесно против тога боримо. Може се направити паралела између представе *Софка* са отварања фестивала, у којој је у фокусу жена која се жртвује да би спасила оца од сиромаштва, што је обичајно право, овде је врло слична прича и морамо о томе да говоримо како бисмо се већ једном макли од тог обичајног права – мушкарац и жена имају иста права и у наслеђивању и у свему осталом. Зато је ова представа важна – да се већ једном тај проблем вирџине реши и постане прошлост коју ће изучавати етнолози.

Ми те жене меримо нашим аршинима, а то је било време у коме је људско биће вредело онолико колико је вредело за заједницу. Зато је мушкарац, јер је могао да носи више и да носи пушку, вредео више него жена, зато је во вредео више него дете, јер је могао више да вуче. То је било једно сурово доба када је било које биће, па и мушкарац, вредело само онолико колико може да допринесе. Вирџине су истовремено и трагичне, јер оне ипак морају да пристану на ту улогу, не могу да играју улогу вирџине ако нису пристале на то, рекла је Марина Миливојевић Мађарев, позоришна критичарка.

Јелена Перић, позоришна критичарка, отворила је једно изузетно занимљиво питање – питање сексуалности тих жена повезано са људском природом, будући да су се оне читав живот облачиле и понашале као мушкарци, али шта онда када нешто изнутра нагонски проради?

Јована Станковић

НАМЕТНУТА УЛОГА У ПАТРИЈАХАТУ

Трећег дана Фестивала Театар на раскршћу гледали смо представу црногорског Краљевског позоришта Зетски дом на Цетињу, *Случај вирџина* у копродукцији с Центром за културу Тиват.

Ауторица текста је Стела Мишковић, а редатељица Дора Ружњак Подолски. Вриједност ове представе је проблематизација појаве „вирџине“ карактеристична за руралне предјеле Црне Горе када у обитељи нема мушког насљедника, па се изабере једна од кћери која се мора понашати као мушкарац како би спасила обитељ од проклетства, а посљедица је изопаченог патријахата погубног за жену у тим крајевима. Жена постаје жртва наметнуте улоге обичајног права те је осуђена цијели живот живјети и понашати се као мушкарац. Окрутна судбина жене тема је ове представе и пригода да се упозори на хладан и неправедан однос према жени у конзервативном друштву.

Ансамбл представе чине Анђелија Рондовић, Марија Маша Лабудовић, Марта Шћекић, Горан Вујовић и Павле Новаковић, који на страстан и субверзиван начин играју по неколико улога те својим глумачким ангажманом упозоравају на дистопијски приказ суровог живота који мијења идентитет жене само да би се задовољила неписана правила једног заосталог и примитивног друштва.

Драматуршки прича се састоји од документаристичких и фикционалних дијелова, а аутентичан видео материјал о посљедњој вирџини, Стани Церовић појачава осјећај нелагоде и бунта према таквој појави у друштву у 21. стољећу. Тематизирајући судбине вирџина, представа упозорава на лицемјерје и окрутност друштва које се до данас није промијенило те да се борба за равноправност и слободу жене мора наставити. Какво смо ми то друштво ако на понижавајући начин третирамо мајке, жене, сестре, пријатељице, колегице…Такво друштво сигурно нема будућност, а на женама је да се супротставе и мијењају га. Вјерујем у култивиране мушкарце који им се придружују.

Жељка Турчиновић

ВИРГО ИНТАКТА

Вирџина, остајница или тобелија (алб. *burrnesha*) је културна пракса где женско дете, на захтев родитеља или шире заједнице, преузима улогу мушкарца, заветујући се на целибат. Ово су подаци преузети са Википедије, али и део текста који смо синоћ, друге фестивалске вечери, имали прилику да чујемо са сцене нишког позоришта.

Софка Боре Станковића узвикује поносно „Ја сам ефенди Митина ћерка”, редитељ Лијешевић са својим сарадницима глумцима покушава да нађе одговор на питање ко сам ја, а актерке комада *Случај вирџина* у уводним сценама репетативно истичу „Ја сам…”

Стиче се утисак да смо дубоко као цивилизација заглављени у неком тренутку који нас као бића ломи, ствара конфузију и тера на преиспитивање. Постављам питање и себи, али и читаоцима да ли нам је можда превише само привидне слободе дало иницијалну капсулу да у себи и око себе тражимо одговоре или као бића заиста интуитивно осећамо да нешто није у реду, да свет клизи ка ивици понора и да је потребно да се вратимо себи.

Случај вирџина је студија случаја, можемо га сматрати документаристичким комадом, а коришћени видео материјал, делови разговора са последњом званичном црногорском вирџином, иду у прилог овој тези. Са елементима перформанса и корео-драме, ово дело свакако припада савременом, постдрамском театру и недвосмислена му је намера да буде у неким моментима огољено директно и дрско. Признајем да нисам стекла утисак шта је била конкретна намера ауторског тима, да ли заиста прича о женама које су присиљене да буду мушкарци, да ли је реч о могућности избора, борби за женска права, феминистичким идејама.

Анђелија Рондовић, Марија Маша Лабудовић и Марта Шћекић играју пуном снагом, набијене енергијом и бунтом, и као да се у тој игри осећа кивност због свих потлачених жена, нежељених абортуса, немогућности на једнака права. Можда је овај комад нека врста памфлета, потреба да се отворе и питања о сексуалности, промени пола, слободи која је за сваког појединца другачија. Признајем да нисам у потпуности разумела. Сматрам да је било елемената, када већ говоримо о женама и мушкарцима, да се дотакнемо и речи о оним хероинама које су свој идентитет криле како би се придружиле војсци. У сваком случају, честитке ансамблу на енергичној игри, отварању врло комплексног питања и учешћу на овом фестивалу.

Јелена Перић

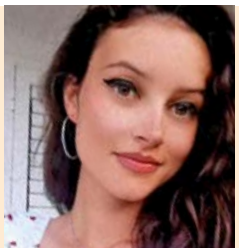
СЛУЧАЈ ВИРЏИНА – РОДОВСКА ЗАЈЕДНИЦА ЈОШ ЖИВИ У НАМА

Случај вирџина настао је на основу истраживања које су драматуршкиња Стела Мишковић и редитељка Дора Ружњак Подолски направиле на тему вирџине – девојчице/девојке која прихватила захтев своје заједнице да идентитет жене замени за идентитет мушкарца како породица тј. кућа не би остала без „мушке главе“. Нама је данас важно питање да ли су девојчице/жене на то пристале или су натеране. С друге стране, у заједници која живи у тешкој оскудици и где појединац вреди онолико колико је користан за породицу тешко је разликовати то двоје. Зато све приче о вирџинама изнете у овој представи, колико год да су различите, у ствари личе једна на другу и то је највећи изазов за структуру представе. Главни изазов за глумице (Анђелија Рондовић, Марија Маша Лабудовић и Марта Шћекић) био да сваком лику вирџине дају лични печат и оне су се заиста трудиле да буду веома различите, а опет део једне истре драме. Имајући у виду да три глумице и два глумца морају да одиграју све улоге у представи списатељица, редитељка и глумци су имали заједничку одлуку да ликови који долазе у контакт са вирџинама (отац, мајка, брат...) буду више животне улоге, а мање индивидуални карактери. Нарочито је ту интригантна позиција мушкарца (Горан Вујовић и Павле Новаковић). За разлику од вирџине која мора да креира свој мушки идентитет њихов мушки, природни идентитет се самоподразумева па је стога и мање упечатљив. У представи се користе и документарни искази стварне вирџине која говори о свом животу и односу према мушкарцима и женама. Тај мултимидејални приступ нас извлачи из позоришта у сирову реалност где остарела жена мора да коси као млади мушкарац и то показује да је њена животна драма још страшнија. Оно што је посебно узнемирујуће у представи је сазнање да обичај вирџине није нешто што припада давном времену, већ је то обичај који је живео до дубоко у 20. век. То нам показује колико су облици живота родовске заједнице присутни и у савременом добу. Исти обичај делили су различити народи који живе на овом простору – Црногорци, Срби, Хрвати и Албанци. Зато нас ова представа подсећа да ми, који живимо на раскршћу путева, имамо много више заједничког него што смо, понекад, спремни да признамо.

Марина Миливојевић Мађарев

Приредила Лена Јовановић:

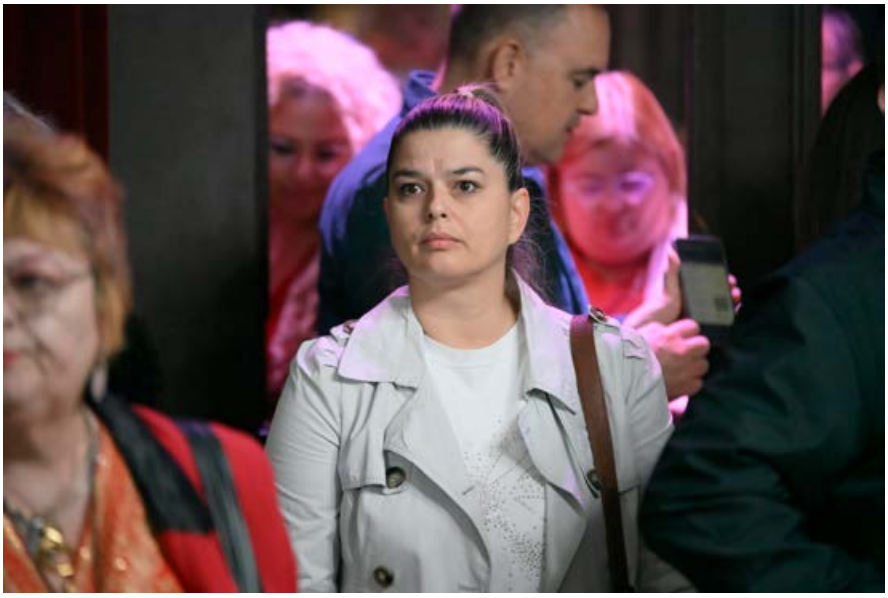
Коментари публике о представи „Случај Вирџина“

Представа је почела чудно, па је то покварило утисак у почетку, али после мислим да су се уиграли, занимљиво су приступили целој причи. Било је врло информативно и један леп доживљај. Највише ми се допала глума две глумице, нећу их издвојити, али оне су биле врло аутентичне, истините у тим својим причама и то ми је био најбољи догађај.

Веома ми се допала представа, почетак ми је био мало необичан. Оно што се одиграло у холу, жао ми је што се то није десило испред позоришта, јер онда би то било много лепше, јер би могао већи број људи то да чује. Допало ми се то што су нашли начин да ову причу испричају занимљиво, из различитих углова и лепо је било то што су једни исти глумци глумили различите улоге. Били су сви уверљиви.

ПУБЛИКЕ

Представа је била изузетно информативна и едукативна.Отворила ми је путеве ка новим истраживањима. Као жена и феминисткиња, дефинитивно сам се подсетила нечега што можда заборављамо. Прича се о феминизму више неко икада, али случај вирџина је нешто што би могло да буде још видљивије у медијима.

Представа је била одлична, доста другачија од оних које сам гледала до сада. Има јако емотивну поруку и јако је тешка и за разумети. Све препоруке, треба погледати. Највише ми се допао тај осећај који су глумци пренели на нас, како је тешко бити жена, као и како је тешко бити мушкарац у сваком погледу. Било је момената које и нисам разумела , али је све остало било у реду.

У овој представи ми се допало то што је другачија од осталих представа.Такође ми се допала глума и режија. Специфична прича, глумачку екипу нисам имала прилике до сада да гледам. Волим тако динамичне представе, да није летаргично, а има тај сценски ефекат и са стране драматургије и сценских покрета. Одлична глума и одлична представа!

РЕЧ СЕЛЕКТОРА 7. ПОЗОРИШНОГ ФЕСТИВАЛА „ТЕАТАР НА РАСКРШЋУ“

Позориште се одувек бавило друштвом, али рекао бих да се највише бавило еклектиком друштва, тј. аспектима човека као друштвеног и социјалног бића. Желећи да отворим неке људске недоумице као мотиве за представе или можда за позоришне концепте, наметнуле су ми се управо те интимне битке које човек води прво у себи, па после са собом.

Ова селекција говори о утицају позоришта на историјске и личне констелације, на погроме који произилазе из лоше процене у генеалогији и у родним релацијама, али и о чудном и помало духовитом транспоновању митова које човек носи у себи као оправдање за своје погрешне одлуке, или можда као искорак у паралелни свет који бисмо могли назвати социјалним лудилом.

Актуелност позоришне представе је једна од њених најважнијих одлика, а понекад и једна од њених најважнијих дилема. Данашње позориште се у глобалном смислу бори са својом аутентичношћу, са истином коју, нажалост, данас видимо у више облика. Када већ говоримо о глобалним кретањима, морамо да имамо у виду унутрашње пориве човека који је већ уништио много тога у својој цивилизацији, свакако у жељи да је што више унапреди и модернизује.

Есенција социјалног и друштвеног бића је у његовом транспоновању у уметничке форме, тако да се фикцијом и аутофикцијом увек бавимо онда када нам је реалност већ дошла преко главе. Ова селекција се свакако бави и контекстом логике у свету који се све више опрашта од ње, али и деконструкцијом наше визије – процесом који предуго траје и који нас, нажалост, увек враћа на почетак.

У суштинском смислу, овај фестивал, чија је есенција „раскршће“, на свом репертоару окупља позоришне уметнике чије су визије и филозофија део заједничког начина промишљања, инспирисаног токовима социјалних, друштвених и политичких кретања.

Селекција представа које ће се наћи на овогодишњем позоришном раскршћу је следећа:

1. МОЈЕ ПОЗОРИШТЕ, ауторски пројекат Бориса Лијешевића, Атеље 212, Београд, Србија

Представа која је унутрашње дилеме позоришног уметника Бориса Лијешевића претворила у уметничко дело, представља вивисекцију инспиративног врела овог стваралаца. Она је врло блиско повезана са биографијом и личним успоменама које на неки начин кореспондирају са свима нама, као и са микростратегијама од детињства до данас које генеришу бунт који је, опет, у свима нама. Где смо ми у овој интимној представи у којој је позоришна сцена катализатор тенденција и иницијација једног духовног живота чије дилеме никада не јењавају? Наша препознавања су на неки начин део те представе и управо та интерактивност отвара неке нове начине промишљања у позоришту.

2. СЛУЧАЈ ВИРЏИНА, Стела Мишковић, режија Дора Ружђак Подолски, Краљевско позориште „Зетски дом“, Цетиње и Центар за културу Тиват, Црна Гора

Ригидност традиције и конзервативизма је један од најтврђих и најопаснијих отрова социјалног живота. Ова представа се бави погубним консеквенцама управо те токсичне традиције, која прети да уништи духовни живот човека. „Вирџина“ је појава која отвара страшне констелације на овим подручјима, а сам концепт – и у драматуршком и у редитељском смислу – врло дубоко анализира духовне и друштвене битке човека са самим собом; човека који, подупирући традицију, губи тло под ногама и гине у амбису деперсонализације.

3. ЗМАЈ, Јевгениј Шварц, режија Нела Витошевић, Местно гледалишче љубљанско, Љубљана, Словенија

Митови су такође део људске интиме. Измаштани свет и замишљена цивилизација захвалан су мотив за драмску структуру која је углавном сатирична. Она опомиње човека да је његова духовност у свету којим владају митови увек бунтовна, па се дијалози тумаче као борба са аутократијом и деспотизмом, од којих човек ни у једном периоду историје

није имао користи. Човек се у својим најдубљим мислима бори са великим змајевима, али они који су конструисани да заробе његову слободу далеко су већи и опаснији.

4. ПУТУЈУЋЕ ПОЗОРИШТЕ ШОПАЛОВИЋ, Љубомир Симовић, режија Александар Поповски, Сатиричко казалиште Керемпух, Загреб, Хрватска
Позориште је духовна храна, а када те хране понестане – заједно са храном која нас увек чини хедонистима – у човеку се буди бунтовник који са разлогом тражи да позориште буде сведок једног времена. Шопаловић, као позоришни визионар, покушава да постави позориште на место које човек као друштвено и социјално биће заслужује, у времену чији је једини језик оружје. Водећи битке са самим собом, он води битке и са тим временом. Ова представа говори о позоришту као друштвеној обавези којој није дозвољено да се изврши, али и о позоришту као огледалу стварности које аутократе и освајачи ломе у првом налету.

5. ГЛЕМБАЈЕВИ, Мирослав Крлежа, режија Ивица Буљан, НТ „Иван Вазов“, Софија, Бугарска
Концентрација моћи је стратегија која је владарима дала могућност да се играју животима малих људи. Финансијска моћ је увек у венама политичких кретања, док се породични ратови уздижу на ниво коруптивних парадигми. „Глембајеви“ су управо таква друштвена парадигма Мирослава Крлеже, која отвара тамне коридоре плесњивих релација породице чије вертикале улазе у блатњаво дно апсурда. Љубав је можда једини сегмент који може да опере ту суицидну дружину, али Крлежа јој баш и не даје шансу – као што се у време недоумица и унутрашњих борби љубави подсмевају управо они који је нису осетили.

Позориште увек даје могућност погледа уназад, али најпре отвара могућност за анализу будућности. Мислим да је суштина раскршћа управо у том мимоилажењу прошлости и будућности, где је човек заправо најбунтовнији у садашњости, вечито у дилеми одакле долазе његове одлуке и куда води брод који сви ми називамо – животом.

Сашо Огненовски
селектор

ЧЕТВРТАК | 8. октобар | Сатиричко казалиште Керемпух (Загреб, Хрватска)

Љубомир Симовић • ПУТУЈУЋЕ КАЗАЛИШТЕ ШОПАЛОВИЋ

Режија: Александар Поповски
Превод: Дора Делбианко
Ауторка адаптације и драматуршкиња: Дора Делбианко
Сценограф: Вања Магић
Костимографкиња: Миа Поповска
Аутор музике: Марјан Нећак
Сарадник за сценски покрет: Правдан Девлаховић
Дизајн светла: Здравко Столник
Асистенткиња редитеља: Теа Чорлука
Асистенткиња сценографа: Ана Дољанин
Вајарски радови: Алма Мимица
Видео-дизајн: Денис Голења
Инспицијенткиња: Лорена Матешић

Играју:
Окупатори:
Мајцен – Дражен Чучек
Милан – Озрен Опачић
Дробац – Тарик Филиповић
Грађани:
Божо Бабић – Дамир Пољичак
Гина – Инес Бојанић
Семка – Орнела Виштица
Дарко – Јосип Бракус
Глумци Путујућег казалишта Шопаловић:
Матија Шòпаловић – Борко Перић
Елизабета Протић – Анита Матић Делић
Софија Суботић – Јосипа Анковић
Филип Трнавац – Марко Маковичић
Догађа се у Славонији за вријеме окупације.
Ужарено љето.

БЕГ У СМИСАО

Постављати Симовићево ремек-дјело Путујуће казалиште Шопаловић први пут у Хрватској, на много је начине изниман казалишни догађај. У питању је трагикомедија истанчаног стила, мудра и духовита, својеврсна ода казалишту и умјетности коју позиционира као хуманистички чин наспрам рата, агресије, лудила и свега црног и мрачног у што смо као друштво урођени. У драматуршком смислу овај текст функционира као метадрама која истражује парадокс људског постојања, потребу за илузијом у тренутку кад је гола стварност неподношљива. Симовић не пише само о рату, већ о сукобу два непомирљива језика – језика умјетности и језика рата.

За грађане који су у окупираном граду у стању сталног грча и страха, глума је увреда или лудост. Симовић овдје поставља кључно питање – је ли бављење умјетношћу док сусједи умиру чин себичности или врхунски чин духовног отпора?

Драматуршки је текст изнимно снажан јер користи контраст. Наиме, док се на тргу припремају стријељања, глумци расправљају о костимима и увјежбавају призоре. Тај сраз баналног и узвишеног ствара специфичну атмосферу у којој се смијемо апсурду, да бисмо тренутак затим били суочени с бруталношћу. То је доказ да умјетност у рату не служи само за забаву и заборав, већ као једино преостало зрцало које друштву показује колико је дубоко потонуло.

На крају, драма сугерира да је рат пролазан, а умјетност је оно што остаје као свједочанство људскости. Нацртане су куће вјечне, за разлику од камених. Чак и кад су глумци претучени или понижени, њихова способност да створе свијет ни из чега тријумфира над деструктивном нарави рата. Симовићева мисао је јасна: умјетност је у рату нужна јер чува машту, а човјек без маште престаје бити људско биће и постаје само број у статистици страдалих или преживјелих. Нажалост, тематика људске деструктивности увијек је актуална па је овај комад управо због тога књижевни класик, јер Симовић дубоко и прецизно сондира људе и њихове обрасце понашања те недвосмислено осуђује биједне пориве крвника да угасе све оно што је креативно, што подразумијева хуманизам. А без стваралачког порива и изградње свјетова уз осјећај за лијепо, цивилизација може преживјети само на разини животиња, односно дивљих звијери.

Дора Делбианко

ОСНИВАЧИ ФЕСТИВАЛА

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ
НИШ

Издавач: Народно позориште Ниш
За издавача: в. д. директора Народног позоришта Ниш Снежана Радовић
Редакција: Јована Станковић (уредница), Лена Јовановић · **Прелом**: Саша Јовановић
Фото: Никола Милосављевић/Зоран Здравковић · **Штампа**: Наис принт, Ниш · **Тираж**: 30 примерака
Народно позориште Ниш · Синђелићев трг бб, 18000 Ниш, Србија
Веб сајт: www.narodnopozoristenis.rs
Веб сајт фестивала: https://teatarnaraskrscu.rs/
Фејсбук страница: https://www.facebook.com/NiskoNarodnoPozoriste/
E-mail: npnis@narodnopozoristenis.rs · upravnik@narodnopozoristenis.rs
uprava@narodnopozoristenis.rs · marketing@narodnopozoristenis.rs